

Енергийната политика и индикаторите на енергийната сигурност в бизнеса

Анатоли Андреев*

Резюме: В настоящата статия е разгледана връзката между енергийната политика и индикаторите на енергийната сигурност. За това е направена класификация на видовете индикатори на енергийната сигурност и е определено тяхното въздействие върху националната икономика. Направено е обобщение на начините на енергийната политика, чрез прилагане на определени икономически индикатори на енергийната сигурност, да се оказва въздействие върху икономическото развитие на макроравнище. И по-конкретно се разглежда: Как индикаторите на енергийната сигурност при правилно провеждана политика в отрасъл енергетика е възможно да допринесат за постигане на икономическо развитие на енергетиката, индустрията и за създаване на състояние на стабилност в националното стопанство. Ефектът от всичко това може да способства и е предпоставка единствено за повишаване на жизнения стандарт на населението. В статията е направен обобщен макроикономически анализ на нашата страна – Република България, от гледна точка на провежданата енергийна политика и състояние на индикаторите на енергийната сигурност. Разисквана е перспективата за развитие на националната ни икономика, чрез използ-

* Анатоли Андреев е доктор, инженер, хоноруван преподавател в катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“ на УНСС.

ване на индикаторите на енергийната сигурност.

Ключови думи: енергийна политика, енергийна сигурност, индикатори на енергийната сигурност, отраслово развитие на икономиката, икономическа стабилност.

JEL: Q43, Q49.

Увод

Енергийната политика е определяща за темпа на икономическото развитие на всеки регион, страна. Тя е основният стимул за отрасловото развитие на енергетиката, която реално е доставчик на енергийни услуги и продукти на индустрията на регионалните и националните икономики.

Енергийната политика, чрез използването на различни видове закони и икономически начини (методи, „лостове“), е възможно да оказва въздействие върху икономическото развитие на регионите и националните икономики на гържавите. Тези начини на провеждане на енергийна политика е чрез използване на избрани индикатори на енергийната сигурност.

Подборът на Индикаторите на енергийната сигурност за провеждане на зададена (определена) енергийна политика е в зависимост от макроикономическото състояние на конкретния регион, страна, както и от съответната необходимост, цели на тази енергийна политика (Андреев, 2021).

Статията е актуална към момента на нейното написване (31.12.2021).

1. Анализ на провежданата енергийна политика

Провежданата политика за устойчивост на развитието на отрасъл енергетика на Република България трябва да е с насоченост в интерес на националното стопанство и в частност за постигане на ефект на повишаване на жизнения стандарт на българските граждани.

Гарантирането на правилността на провежданата енергийна политика в отрасъл енергетика е отговорност и основна задача, цел на енергийната сигурност. За да постигне своята цел, да бъде гарантирана енергийната сигурност е необходимо да бъде обстойно анализирано състоянието (стойностите, параметрите) на нейния показател – „Индекс на риска на енергийната сигурност“. Реално определянето му се извършва с годишна ставка (всяка година), като това се постига с изчисление, чрез прилагане на количествен анализ, който ни дава степента на гарантираност на енергийната сигурност (Андреев, 2021).

И фактически, с годишната си ставка индексът на риска на енергийната сигурност е реален показател (индикатор) на правилността на провежданата енергийна политика в отрасъл енергетика. При намаляване на стойностите на индекса на рисковете на енергийната сигурност се повишава гарантираността на енергийната сигурност, което създава икономическа среда и необходими условия за отрасловото развитие на енергетиката. Показанията и информацията, които ни предоставя „Индексът на рисковете за енергийната сигурност“ на Република България, са с период за 30 години, като тяхното състояние подробно е показано в „Ежегодно измерва-

не на индекса на енергийната сигурност на Република България“, чийто резултат е: през 1980 г. е 2,137, през 2018 г. е намалял на 1,111 (а за 2017 г. е 1,163).

Какво ни казват цифрите?

За последните 30 години индексът на рисковете на енергийната сигурност малко над два пъти е намалял, което е показател, че гарантираността на енергийната сигурност се е повишила двойно за проследения период. Тези факти са показател за правилност на провежданата политика в отрасъл енергетика на Република България.

Също така, както ни е известно, за развитието на един отрасъл се изисква дълъг период с постоянство на точно формулирани политики и цели.

В отрасъл енергетика „наръчник“ за начините за провеждане на политиката за развитие е: „Стратегията за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година“.

При разглеждане на документа ясно се виждат заложените начините, методите (в стратегията са зададени като цели) за създаване на предпоставка за намаляване на индекса на рисковете за енергийната сигурност и създаване на условия за развитие на отрасъл енергетика и в следствие увеличаване на конкурентоспособността на националното стопанство. Тези методи всъщност са икономически индикатори.

2. Икономически индикатори на енергийната сигурност в бизнеса

Това е методика, която се състои в прилагане (използване) на избрани икономически индикатори на енергийната сигурност в използваната политика в отрасъл енергетика от управляващото правителство, което цели постигане на резултат от развитие на отрасъл енер-

гетика. Целта е икономическите индикатори да спомогнат за постигане на икономически тласък и постигане на развитие на националното стопанство. За постигане на тази цел са избрани следните икономически индикатори:

2.1. Диверсификация на енергийните ресурси (източници, услуги)

Нашата държава – Република България, е предявила ясно начините за постигане на отраслово развитие на енергетиката си. Тя е решила да постигне това посредством използване на диверсификация на енергийни ресурси (продукти).

Чрез прилагане на диверсификация на енергийните ресурси (продукти) Република България цели да постигне състояние на гарантираност на енергийната си сигурност.

Диверсификацията се постига чрез използване на подхода на „резервирането и разнообразяването“. Този подход се изразява чрез постигане на диверсификация при вноса на енергоносители – въглища, газ, петрол, ядрено гориво, както и на енергийни подсистеми. Необходимо условие за постигане на диверсификация на използваните ресурси (продукти) е енергийните предприятия и потребители да залагат в своята дейност (производство), като избират, предпочитат всеки енергиен ресурс, продукт поотделно, изхождайки от конкуренцията между тях на пазара.

В тази насока е показателен примерът за действията на страната ни за развитие на диверсификацията на източниците в сектор газификация чрез: Изграждането на „Газов Хъб Балкан“, Разширение и реконструкция на газопрееносната мрежа, Изграждане на нови диверсивни газови връзки с компресорни станции със съседните държави, Разширение на газохранилище

„Чирен“ и инвестиция на държавата в LNG Терминал Александруполис. С тези действия страната ни има амбицията не само да диверсифицира енергийните източници в Югоизточна Европа (ЮИЕ), но и да гарантира доставките на енергийния продукт природен газ на по-ниска цена до крайния потребител, като вследствие на това да се увеличи и неговият пазарен дял.

Република България предприема действия също в диверсификация на доставките на ядрено гориво за нуждите на АЕЦ „Козлодуй“.

В изпълнение на тази амбициозна цел на Република България има стремеж да се превърне в „Енергиен Център на Балканите“. А за това е необходимо внимателно да се анализират ползите и негативите както за отрасъл енергетика, така и за националната икономика. Този стремеж за развитие реално е стратегическо решение и нова възможност за отраслово развитие на енергетиката на нашата държава. Реално това се явява заявка за изпълнение на проект с международно значение и решение за неговото изпълнение е необходимо да се вземе след обективен анализ и обследване и преценка на инвестиционния интерес към такъв проект, както и обстойно проучване на възвръщаемостта на инвестициите.

При осъществяване на идеята за диверсификацията на източниците се появява предпоставка за създаване на конкуренция на енергийните източници (продукти, ресурси). А това е предпоставка за създаване на един ефективно функциониращ Енергиен пазар.

2.2. Създаване на реална конкурентна среда на енергийните източници

Целта на Енергийния пазар осигурява реална конкуренция: на електроенергийната услуга доставка на електроенергия чрез

създадената Енергийна борса; на продукта природен газ: чрез създадената ликвидна „Газова Борса“ от дъщерна компания на „Газов Хъб Балкан“ и частната компания „Енергийна Търговска Платформа“ АД.

Чрез използването на икономическия индикатор за създаване на конкурентна среда се цели също намаляване на цената на енергийните доставки на услуги (продукти). Също така по този начин се игнорира монополът с цената на услугата (продукта). Енергийният пазар ще определи също кой вид енергиен източник (природен газ, водород, възлища или електроенергия) е най-ефективен и от какъв начин на добиване (начин на производство). Ефектът ще произлиза съответно от процентното съотношение на вида на потребяван продукт (услуга), на предпочитан продукт (услуга).

2.3. Ефективност

С избор на приложение на този икономически индикатор се цели постигане на повишаване на ефекта на ефективност на енергийния източник (продукт, ресурс).

Неговата роля е да се постигне повишаване на ефективността на енергийното производство чрез постигане на оптималност на енергийно преобразуване (производство на енергия), което има за цел задоволяване на битовите потребности на потребителите при най-минимални производствени стойности (разходи) с необходимата екологосъобразност на производствения процес. За изпълнение на тази цел е необходимо внедряване на пазарен механизъм в производството и потреблението на енергия и на въвеждане на съвременни нормативи и стандарти в отрасъл енергетика.

С повишаване на икономическия индикатор ефективност в отрасъл енергетика се цели да се постигне по-високо енергийно ефективен отрасъл с по-висока техно-

логичност на производството, който да е предпоставка за създаване на по-високо ефективен бизнес с развита национална икономика. Колкото по-високо енергийно ефективна е нашата икономика, толкова тя е по-рентабилна, по-конкурентна и създава стабилност на икономическа и бизнес среда. Високо енергийно ефективен отрасъл енергетика е с по-нисък показател на Индекс на риска на енергийната сигурност и с по-висока гарантираност на енергийната сигурност.

За постигане на желан резултат на повишаване на икономическия индикатор енергийна ефективност в отрасловото производство на енергетиката от страна на държавността на Република България е необходимо да се предприемат действия и мерки в енергийната политика, които да водят (целят) към достигане на оптимизация на производствените процеси в отрасъл енергетика и стремеж за постигане на максимална добавена стойност на местното производство на енергия (отнася се основно за електроенергия), като всъщност реално това трябва да са енергийна политика и действия на управляващите към постигане на увеличаване на дела на производство на първична енергия от местни източници (местно производство).

Да погледнем икономическата сравнителна ефективност на нашата страна. Под понятието „сравнителна ефективност“ се разбира, от една страна, ползите (или още дивидентите – могат да са икономически, социални, геополитически или стратегически) за нашата държава – Република България, от производството на енергия за износ и от друга – ползите (дивидентите) от насочването на същите капиталовложения за производство и износ на друг тип (вид) високотехнологични продукти, услуги (такива продукти или услуги, които са получени, като в резултат на из-

вършено производство в нашата държава е използвана енергия, произведена в нашата държава).

Аналогично, прилагането в производството на втория тип сравнителна ефективност е по-висока капиталовъзвръщаемост на инвестициите.

2.4. Икономически индикатор Енергийна независимост

Както знаем, енергийната зависимост на Република България е доста висока – по данни на НСИ е 38.1% за 2019 г. Тя е сходна с тази на ЕС – по данни на Евростат е 58.2% за 2019 г.

В стремеж да понижи стойността на показателя енергийна зависимост енергийната политика в отрасъл енергетика на Република България, както и тази на ЕС, разбираемо е с насоченост към резултат на постигане: на стабилност и качественост на услугите на енергоснабдяването, на понижаване на показателите на производствените процеси в отрасъл енергетика – енергопоглъщаемост и енергоемкост на електроенергийното производство спрямо Брутният вътрешен продукт (БВП). Целта е постигане на ефект на постигане на енергийна независимост на националната икономика.

Политическото решение на постигане на състояние на енергийната независимост на националната икономика са действия, насочени към интернационализация на енергетиката. Това на практика ще доведе до повишаване на политическите, стратегическите, икономическите и други преимущества за нашата държава. Най-малко резултатът може да е повишаване на дела на привличане на чуждестранни инвестиции в държавата в отрасъл енергетика. За пример в този случай може да е намиране на чужд инвеститор за изграж-

дане на нови мощности за производство на електроенергия от атомната енергия в АЕЦ „Козлодуй“.

Но има една особеност преди да се предприемат действия към интернационализация на енергетиката. Необходимо и първо условие е отрасъл енергетика на нашата страна да предостава електроенергия на конкурентна цена на импортния пазар. А за да се постигне това в отрасловото производство е необходимо да бъде постигната максимална оптимизация на производството и изпълнение на изискванията към енергийната ефективност на производството на отрасъл енергетика. За момента в нашата страна на импортния пазар е конкурентна цената, произвеждана само от АЕЦ „Козлодуй“.

В момента политиката в отрасъл енергетика на нашата държава, както и на всички държави – членки на ЕС, е с насоченост към инвестиции и повишаване на дела на електроенергия от възобновяеми енергийни източници и по-конкретно на развитие на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници от индустрията за собствени нужди. В тази насока националните политики за развитие на енергетиката могат да бъдат изпълнени само при условие, че те, под формата на европейски проекти за производство на електроенергия за собствени цели, са добре обосновани и защитени пред ЕС.

Ключово е значението за Република България как и по какъв начин ще защити своя интерес пред ЕС за постигане на степен на гарантираност на енергийната си сигурност и на развитие на отрасъл енергетика.

Заклучение

Ролята на енергетиката е основна за възстановяването и развитието на нацио-

налната икономика на нашата държава – Република България.

В момента състоянието на Българския Енергиен Холдинг (БЕХ), който е мажоритарен собственик на по-голямата част от енергийните дружества в държавата, се обособява повече с негативни, отколкото с положителни характеристики предвид високата му енергоемкост на производството, на неефективността на енергийното производство, нерентабилност при производство на електроенергия от ТЕЦ, ВЕЦ, на наличие на лошо техническо състояние на производствените мощности, на нестабилното и непостоянно качество на реализираната електроенергия и енергийни продукти, на неекологосъобразното производство и т.н.

Енергетиката в изпълнение на своята съществена роля, а тя е да се върви към „път“ на развитие на националната ни икономика, е от значение:

1. Енергийният микс на Република България да се разнообразява.
2. Енергийните пътища през Република България са друго нещо – да не се отказват трасета, от които се печели, дори минимално.

Тоест, методологическите подходи към 1 и 2 са различни!

Откъм показателя енергийна зависимост нашата държава е почти напълно енергийно зависима държава – на около 70% е зависима от енергийни ресурси. Това поставя отрасъл енергетика, а и националната икономика в състояние на лишаване на самостоятелност и е предпоставка за уязвимост от налагане на чужди икономически интереси. Това е състояние на повишен риск за енергийната, икономическата и националната сигурност.

Политиката на Република България за гарантиране на енергийната си сигурност и създаване на среда за развитие на отрасъл енергетика е насочена към методи-ка на промяна на определени икономически

индикатори, които са: Диверсификация на енергийните ресурси (източници, услуги); Създаване на реална конкурентна среда на енергийните източници; Ефективност; Енергийна независимост.

Прилагането на политика на отрасъл енергетика, която има за цел да постигне отраслово развитие с прилагане (използване) по определени законови начини и методи на избрани икономически индикатори, цели да се повиши степенята на ефективност на производството, на конкурентоспособността на отрасъл енергетика, на рентабилността и т.н.

Всичко това се очаква да доведе до икономическа стабилност на националната икономика, до повишаване на инвеститорския интерес към отрасъл енергетика и останалите отрасли в икономиката. Това е начин за постигане до някаква степен на независима икономика.

Цитирани източници:

Андреев, А., 2021. Енергийна сигурност в бизнеса. София, изд. „Авангард Прима“.
(Andreev, A., 2021. Energiynna sigurnost v biznesa. Sofia, izd. „Avangard Prima“)

Бюлетин за състоянието и развитието на енергетиката на Република България. Достъпно на: <https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/buletinenergy2018-04.06.2019-finish.pdf>

(Byuletin za sastoyanieto i razvitiето na energetikata na Republika Bulgaria. Dostapno na: <https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/buletinenergy2018-04.06.2019-finish.pdf>)

Ежегодно измерване на индекса на енергийната сигурност на Република България. Достъпна на: <https://www.globalenergyinstitute.org/sites/default/files/pdf/Bulgaria.pdf>
(Ezhegodno izmervane na indeksa na energji-

Икономически теории

упната sigurnost na Republika Bulgaria. Dostapna na: <https://www.globalenergyinstitute.org/sites/default/files/pdf/Bulgaria.pdf>)

Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. Достъпно на: https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/national_energy_and_climate_plan_bulgaria_clear_22.02.20.pdf

(Intergriran plan v oblastta na energetikata i klimatata na Republika Bulgaria 2021-2030 g. Dostapno na: https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/national_energy_and_climate_plan_bulgaria_clear_22.02.20.pdf)

Стратегия за устойчиво енергийно

развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година. Достъпно на: <https://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5872>

(Strategia za ustoychivo energetno razvitie na Republika Bulgaria do 2030 godina s horizont do 2050 godina. Dostapno na: <https://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5872>)

International Index of Energy Security Risk. Достъпно на: <https://www.globalenergyinstitute.org/international-energy-security-risk-index> (International Index of Energy Security Risk. Dostapno na: <https://www.globalenergyinstitute.org/international-energy-security-risk-index>)